

УДК 378.811

DOI 10.33251/2522-1477-2019-6-94-98

МАЗУРЕНКО Юлія Анатоліївна,

аспірант, Льотна академія Національного авіаційного університету

ГОТОВНІСТЬ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЯК ВАЖЛИВИЙ СКЛАДНИК ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ АВІАЦІЙНИХ ІНЖЕНЕРІВ-МЕХАНІКІВ

У статті обґрунтовано актуальність дослідження проблеми готовності майбутніх інженерів-механіків до професійної комунікації та проведено аналіз психолого-педагогічної літератури, нормативної бази з питання підготовки майбутніх авіаційних інженерів-механіків до професійної комунікації. Визначено поняття «комунікація», яке трактується як вербальний процес створення, передачі та інтерпретації інформації. Надано визначення поняттю «професійне спілкування» як мовного спілкування представників однієї професійної групи в ситуації, яка пов'язана з безпосереднім виконанням ними професійних чи службових обов'язків. Готовність до професійної комунікації є важливим компонентом підготовки інженерів-механіків, оскільки від надійності ведення авіаційної англомовної комунікації, залежить не лише діяльність, а й життя учасників комунікації.

Ключові слова: *готовність до професійної комунікації, безпека польотів, професійне спілкування, інженер-механік, льотний заклад вищої освіти.*

Постановка проблеми. Глобальні трансформації ринкової економіки, технічний та технологічний прогрес в льотній галузі, розвиток інфраструктури аеропортів обумовлюють ріст пасажиропотоку та збільшення робочих місць в авіаційній галузі. За даними статистики міжнародної організації ICAO (International Civil Aviation Organization) та Світової статистики цивільної авіації (Civil Aviation Statistics of the World) [7] у світі відбувається поступове щорічне збільшення кількості перевезених літаками пасажирів: у 2000 році – 1,67 млрд., 2010 – 2,63 млрд., 2017 – 3,98 млрд. У глобальному авіаційному просторі не вистачає фахівців з пілотування, управління повітряним рухом, авіаційної інженерії та менеджменту.

В умовах високої конкурентності та глобалізації освітнього простору Україна повинна забезпечувати якісну підготовку фахівця, здатного працювати як в стандартних, так і розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності. В льотних закладах освіти особлива увага надається англомовній підготовці, оскільки авіаційна документація за міжнародними стандартами, технічна документація з експлуатації повітряних суден, міжнародна комунікація в процесі роботи обумовлює володіння англійською мовою як складника професійної компетентності інших авіаційних спеціальностей: інженерів, менеджерів, спеціалістів із забезпечення польотів.

Актуальність зазначеної проблеми в льотних навчальних закладах окреслена в законодавчих та нормативно-правових документах, зокрема: законах України «Про освіту», «Про вищу освіту»; стандартах та рекомендованих практиках ICAO; рекомендаціях Європейської організації з безпеки аеронавігації (Євроконтроль); Циркулярі ICAO № 323-Ап/185 «Рекомендації з програм навчання авіаційної англійської мови»; Документі ICAO № 9835 Ап/453 «Керівництво з впровадження вимог ICAO щодо володіння мовою» тощо. Проблема підготовки до професійної комунікації в умовах роботи в інтернаціональному середовищі набуває особливого значення для професійної підготовки авіаційних фахівців, оскільки лінгвістичний чинник в авіації відіграє істотну роль.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема підготовки авіаційних фахівців до професійної комунікації була об'єктом дослідницької уваги О. Васюкович, Є. Кмити, О. Ковтун, О. Москаленко, Г. Пащенко, В. Півень, С. Тимченко, І. Файнман та ін. Проблемам

професійної підготовки майбутніх інженерів в авіації присвятили праці такі дослідники, як Л. Барановська, Н. Глушаниця, О. Гнатюк, А. Кокарева, Е. Лузік, О. Каверіна, Л. Конопляник, О. Панченко, та ін. Разом з тим, питання підготовки до професійної комунікації саме майбутніх авіаційних інженерів-механіків не було предметом наукового пошуку.

Метою статті є обґрунтування актуальності дослідження проблеми готовності майбутніх інженерів-механіків до професійної комунікації та аналіз психолого-педагогічної літератури, нормативної бази з питання підготовки майбутніх авіаційних інженерів-механіків до професійної комунікації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Комунікативна компетенція є важливим складником професійної діяльності фахівця. В умовах інтерналізації та глобалізації авіаційного простору, комунікація здійснюється англійською мовою. Метою використання іноземної мови інженерами обслуговування повітряних суден є організація технічного обслуговування та тестування авіаційного й радіоелектронного обладнання повітряних суден, їх інспекторського огляду, ведення технічної документації та підготовки матеріалів для звітності, отримання роботи у міжнародних компаніях авіаційного спрямування, проходження стажування за кордоном, інтенсифікації професійної взаємодії із зарубіжними колегами. Тому знання іноземної мови набуває економічної цінності та розглядається як обов'язковий компонент професійної підготовки майбутніх інженерів авіаційної галузі [2].

Вищі авіаційні навчальні заклади забезпечують опанування випускниками системи умінь та набуття відповідних компетенцій, які дозволять вирішувати типові завдання діяльності під час здійснення певних виробничих функцій. Згідно з освітньо-кваліфікаційною характеристикою, одним з типових завдань, що здійснюється в процесі технологічної виробничої функції та до виконання якої має бути готові випускники льотних навчальних закладів є іншомовна професійна комунікація.

«Комунікація» в широкому розумінні тлумачиться як вербальний процес створення, передачі та інтерпретації інформації. Комунікація є універсальною умовою людського буття. По-перше, комунікація слугує каналом, по якому відбувається пізнання, по-друге, є засобом, що розвиває індивідуальність; по-третє, є способом передачі досвіду та розвитку вмінь [5, с. 24]. Так, однією з характеристик комунікації є її соціальна сутність. На думку відомого психолога А. Петровського, людина стає особистістю у процесі спілкування, а процес розвитку особистості немислимий без спілкування. У комунікативній діяльності відбувається самопізнання та самореалізація особистості. Саме спілкування є важливим засобом розвитку особистості, духовне багатство якої залежить від різноманітності міжособистісних відносин і рівня комунікативної культури [6]. Проте, оскільки вербальна комунікація в залежності від спрямування потоку мовлення може відбуватися як у монологічній, так і в діалогічній формі, вважаємо за доцільне наголосити саме на необхідності наявності в такій комунікації діалогічної взаємодії. Так, комунікація не зводиться суто до продукування мовлення, а включає як власне говоріння, так і сприймання.

У контексті нашого дослідження слушним видається визначення терміна «професійне спілкування» Т. Мальковської [3] як мовного спілкування представників однієї професійної групи в ситуації, яка пов'язана з безпосереднім виконанням ними професійних чи службових обов'язків.

Формування готовності до професійної комунікації майбутнього й діючого авіаційного фахівця припускає володіння знаннями, практичними вміннями й навичками, які дозволять йому використовувати іноземну мову як засіб інформаційної діяльності, систематичного поповнення своїх професійних знань, професійного спілкування й професійної культури в цілому.

На важливості викладання іноземної мови в льотному навчальному закладі наголошує низка дослідників. Так, Ю. Поліщук [4] зазначає, що майбутні авіаційні фахівці повинні не просто мати знання з англійської мови, а й оволодіти специфічною для обраного фаху термінологією й уміннями практично застосувати мову для розв'язання фахових задач.

Особливим є те, що для створення навчальних програм з іноземної мови вищі навчальні заклади України вводять як зразок типову програму викладання англійської мови для професійного спілкування (АМПС) [1], метою якої є формування в студентів професійних мовних компетенцій, що сприятиме їх ефективному функціонуванню в культурному розмаїтті навчального та професійного середовищ.

Перевагою програми АМПС є досягнення інтеграції у двох аспектах: вивченні мови та змісті навчання. Програма зміщує акцент зі знання мови як набору окремих елементів на поняття про мову як інтегровану систему знань та умінь. Така позиція віддзеркалює зміни в педагогічній філософії, де навчання мови розглядається як диверсифікація мовної освіти. Вивчення мови розглядається як набуття знань та інтегрованих мовленнєвих умінь у їх взаємодії, оскільки цього вимагають життєві ситуації. Програму АМПС спрямовано на розвиток інтегрованих мовленнєвих умінь і розраховано на те, що її буде якомога краще узгоджено з цілями і змістом спеціальностей студентів. Формування макроумінь має сенс лише тоді, коли ці вміння розглядаються в природному професійному контексті. Ринковий попит на такі вміння ілюструється зростаючою тенденцією до використання англійської як мови викладання. Програма сприяє інтеграції на рівні цілей і методів навчання, а також узгодженню навчальних планів, заохочує людину до навчання впродовж усього життя. Очевидним є те, що вивчення іноземної мови, особливо у європейському контексті, виходить далеко за межі обов'язкової освіти.

АМПС відповідає професійним потребам студентів та очікуванням суспільства. Вона також відповідає вимогам авіаційного ринку, на якому курсанти будуть функціонувати як авіаційні фахівці.

У рамках дослідження ми проаналізували програму з дисципліни «Англійська мова професійного спрямування» для спеціальності 272 «Авіаційний транспорт», спеціалізації «Технічне обслуговування та ремонт повітряних суден і авіадвигунів». Основні завдання дисципліни – вивчення та опрацювання основної авіаційної термінології, переклад спеціальних текстів, подальший розвиток навичок мовлення, ведення вільної бесіди зі спеціалістами аналогічного профілю на професійні теми, поглиблення навичок користування довідниковою літературою та словниками під час самостійної роботи з метою підвищення власного рівня володіння англійською мовою.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми курсанти повинні знати основи фонетичного, лексичного і граматичного матеріалу з англійської мови та специфічну термінологію професійної англійської мови, яка дозволяє використовувати у своїй роботі документи ІКАО. Курсанти повинні володіти наступними вміннями: сприймати на слух усні повідомлення й висловлювання та адекватно реагувати на них, читати тексти відповідного рівня складності на загальноосвітні та професійні теми, вільно формулювати та викладати свої думки та спостереження; спілкуватися в умовах професійної діяльності і за її межами як за передбачуваних, так і за непередбачуваних обставин на загальні та професійні теми; використати базову авіаційну термінологію, що дозволяє читати та використовувати в практичній роботі документи міжнародних авіаційних організацій.

Таким чином, знання англійської мови є основою професійного спілкування авіаційних фахівців. Ми можемо стверджувати, що від надійності ведення авіаційної англійської комунікації, залежить не лише діяльність, а й життя учасників комунікації. Саме від того, як розуміють один одного учасники цієї взаємодії, залежить безпека польоту.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз нормативної бази дослідження показав основні вимоги до авіаційної іншомовної комунікації. Майбутні авіаційні фахівці повинні володіти вміннями: вільно читати англійською мовою технічну та експлуатаційну документацію, нормативно-правові документи міжнародних організацій, спеціальну літературу; успішно здійснювати усне спілкування в ситуаціях англійськомовного оточення під час професійної діяльності. Головним завданням англійськомовної підготовки є формування готовності до ефективної комунікації у професійному оточенні.

У подальшому науковому пошуку плануємо надати визначення основним поняттям дослідження означеної проблеми та виявити педагогічні умови формування готовності майбутніх авіаційних інженерів-механіків до професійної комунікації у процесі фахової підготовки.

Список використаних джерел

1. Бакаєва Г. Є., Борисенко О. А., Зуєнок Ш. Ш., Іваніщева В. О. Програма з англійської мови для професійного спілкування. Київ, Ленвіт. 2005. 119 с.
2. Конопляник Л. М. Формування готовності майбутніх інженерів авіаційної галузі до використання іноземної мови у професійній діяльності: автореф. дисертації на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2011. 23 с.
3. Мальковская Т. Англо-русские соответствия в языковой структуре радиообмена в режиме общения пилот-авиадиспетчер: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.20 / Пятигорский государственный университет. Пятигорск, 2004. 163 с.
4. Поліщук Ю. К. Дещо з досвіду роботи викладача дисциплін метрологічного напрямку в англійському проекті національного авіаційного університету. *Вісник НАУ*. 2008. №3. С. 214–218.
5. Пронина О. П. Формирование диалогового мышления в профессиональном общении курсантов военного вуза: дисс... канд. пед. наук: 13.00.08. Краснодар, 2005. 160 с.
6. Шиянов Е. Н., Котова И. Б. Идея гуманитаризации образования в контексте отечественных теорий личности / Е. Н. Шиянов, И. Б. Котова. Ростов-н/Д: РИО АО «Цветная печать», 1995. 314 с.
7. Air transport, passengers carried. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/IS.AIR.PSGR?end=2017&start=1970&view=chart> (дата звернення: 3.07.2019).

References

1. Bakaieva, H.Ye., Borysenko, O.A., Zuienok, Sh.Sh., Ivanishcheva, V.O. (2005). Prohrama z anhliiskoi movy dlia profesiinoho spilkuvannia [*Syllabus for English for professional communication*]. Kyiv, Lenvit. 119 p. [in Ukrainian].
2. Konoplianyk, L.M. (2011). Formuvannia hotovnosti maibutnix inzheneriv aviatsiinoi haluzi do vykorystannia inozemnoi movy u profesiinii diialnosti [*Formation of readiness of future engineers to using foreign language in professional activity*]: extended abstract of candidate's theses. Kyiv. 23 p. [in Ukrainian].
3. Malkovskaia, T. (2004) Anglo-russkye sootvetstvyia v yazykovoii strukture radyoobmena v rezhyme obshchenia pylot-avyadyspetcher [*English-Russian equivalents in language radiotelephony structure in learning mode of pilot-air traffic controller*]: candidate's theses: 10.02.20 / Piatihorskii gosudarstvennii universitet. Piatihorsk. 163 p. [in Russian].
4. Polishchuk, Yu.K. (2008). Deshcho z dosvidu roboty vykladacha dystsyplin metrolohichnoho napriamu v anhlomovnomu proekti natsionalnoho aviatsiinoho universytetu [*Something from work experience of teacher of Metrology direction in English project of National Aviation University*]. *Visnyk NAU*. 3. P. 214-218. [in Ukrainian].
5. Pronina, O.P. (2005). Formirovanie dialogovogo mishleniia v professionalnom obshhenii kursantov voennogo vuza [*Formation of dialogue thinking in professional learning of cadets from military institutions*]: candidate's theses: 13.00.08. Krasnodar. 160 p. [in Russian].
6. Shiyarov, E.N., Kotova, Y.B. (1995). Ideya gumanitarizatsii obrazovaniia v kontekste otechestvennix teoriij lichnosti [*Idea of humanitarization of education in the context of domestic personality theories*]. Rostov-n/D: RIO AO 'Czvetnaya pechat'. 314 p. [in Russian].
7. Air transport, passengers carried. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/IS.AIR.PSGR?end=2017&start=1970&view=chart>. (Date of access: 3.07.2019).

MAZURENKO Iuliia, postgraduate student, Flight Academy of National Aviation University.

READINESS FOR PROFESSIONAL COMMUNICATION AS AN IMPORTANT COMPONENT OF FUTURE AVIATION MECHANICAL ENGINEERS' TRAINING

Abstract. *The purpose of this study is to substantiate the problem of the readiness of aviation mechanic engineer to professional communication and to analyze the psychological and pedagogical literature, the normative base for the preparation of future aviation mechanical engineers for professional communication. Global transformations of the market economy, technological and technological advancement in the flight industry, development of airport infrastructure have led to increased passenger traffic and jobs in the aviation industry. The global aviation space lacks experts in piloting, air traffic management, aviation engineering and management.*

In a highly competitive and globalized educational space, Ukraine must provide quality training for a specialist capable of working in both standard and complex professional areas and practical problems in a particular area of the professional activity. In flight institutions of higher education, special attention is paid to the English language training, as most of aviation documentation according to international standards, technical manuals, international determine English as a component of professional competence of other aviation specialties. The relevance of this problem in flight schools is outlined in the legislative and regulatory documents. The purpose of using English communication for aviation engineers is to organize aircraft maintenance, testing, and inspection, to fill in technical documentation and prepare materials for international aviation companies, to communicate abroad with foreign colleagues. Therefore, knowledge of English becomes economically valuable and is seen as a compulsory component of the professional training of future aviation engineers.

In the article the concept of 'communication' is defined as a verbal process of creating, transmitting and interpreting information. In the context of our study, the term 'professional communication' is defined as a linguistic communication of representatives of one professional group in a situation which is connected with the direct professional activity performance.

Future aviation professionals should not simply have knowledge of English, but also to master the specific terminology and skills specific to your chosen field of practice, to use practically the language to solve professional problems.

As part of the study, we analyzed the program in the English language for the specialty 272 "Aviation Transport", the specialization "Maintenance and repair of aircraft and aircraft engines". The main tasks of the discipline are the study and development of basic aviation terminology, translation of special texts, the further development of speaking skills, conducting a free conversation with specialists of a similar profile on professional topics, extending the skills of using reference literature and dictionaries in self-study.

Key words: *aviation mechanic engineer, vocational training, professional communication, readiness to professional communication.*

*Одержано редакцією: 11.09.2019 р.
Прийнято до публікації: 17.09.2019 р.*